

мясцовасць, паселішча, дзе яны нарадзіліся. Характэрна, што гэтую форму самасвядомасці магчыма знайсці і ў самым старажытным пласце агульнаславянскага існавання, які адлюстраваны ў фальклорных творах. Так, Л.М. Салавей у сваім даследаванні сцвярджае, што група архаічных вобразаў: «Дунай», «мора», «явар», «ціс», «вінаград», якія з'яўляюцца бадай што самымі любімымі і пашыранымі ў тэкстах розных жанраў беларускай вуснай народнай творчасці, нясе вельмі значную сэнсавую нагрузку. У рэальных абставінах жыццядзейнасці нашых продкаў яны не знаходзілі прататыпаў. Усім сваім комплексам яны адлюстроўвалі сувязь з іншым геаграфічным арэалам, іншым месцам рассялення – прыдунайскім арэалам існавання славянства. Іх глыбінная напоўненасць зараз не заўсёды ўсведамляецца носьбітамі і спажывцамі фальклору і ўспрымаецца імі хутчэй як эстэтычная дасканаласць, упрыгожанне, арнаментальнасць [6]. Адсюль, поруч з рэальным тэрытарыяльным рассяленнем беларускага народа, адлюстраваным у яго фальклорнай памяці, прысутнічае і памяць аб калысцы ўсходнеславянскіх народаў, што і зафіксавана ў вобразах прыдунайскага арэалу. Гэта адна з кропак збліжэння народаў-суседзяў пры фарміраванні этнічнай самасвядомасці іх прадстаўнікоў у наш час. Не толькі агульнаславянскае каштоўнасці, якія ўтрымлівае фальклор нашых краін, яднае нас, але і памяць аб той даўніне, калі мы ўсе былі адным пранародам.

Даволі поўна ў фальклорных творах прадстаўлены рэлігійная (адлюстраванне ў творах атрыбутаў праваслаўнай і каталіцкай канфесій) і сацыяльная (супрацьпастаўленне валадароў польскіх або рускіх і «мужыкоў», прадстаўнікоў карэннага этнасу) самасвядомасці. Як паказаў аналіз Ю.І. Смірнова, этнічная форма самасвядомасці (адлюстраванне ў творах этноніма народа) сярод іншых форм сустрэкаецца значна менш. У «Матэрыялах ...» П.В. Шэйна вельмі часта сустракаюцца этнонімы іншых краін, такіх як Украіна, Турэцкая зямля, Раз-пораз згадваецца Масква, Русь (Руская зямля) і таксама Польшча. У некаторых зачынах гаворыцца: «Ляцяць гусі з Цёмнай Русі» (№ 377в), ці «Ляцяць гусі з Белай Русі» (№ 404). Але далейшае разгортванне сюжэту не дае нам ніякіх звестак, дзе гэтая мясцовасць знаходзіцца адносна зямлі выканаўцы.

Такім чынам, фальклорная традыцыя захавала і данесла да нашага часу пэўны комплекс форм народнай самасвядомасці. Сярод іх прэваліруюць рэлігійная і мясцовая. Трошкі менш пашырана сацыяльная. Этнічная ж яе форма (і ў гэтым адметная рыса станаўлення беларускай нацыі) у перыяд феадальнай раздробненасці і ў час збірання новай дзяржавы беларусаў праяўлялася слаба. Нязменнае ўладарства на этнічнай тэрыторыі беларусаў (пасля распаду Вялікага Княства Літоўскага) іншаземных прадстаўнікоў не спрыяла яе ўмацаванню.

У наш час на першы план выходзяць другасныя формы фальклору. На дадзеным этапе свайго існавання ён выступае як нацыянальная каштоўнасць. А звязана гэта з тым, што са зменамі, якія адбыліся ў эканамічным жыцці народа, фальклор перастае адыгрываць тую сістэмаўтваральную ролю, якую ён адыгрываў дагэтуль. Умовы далейшага развіцця нашай краіны выклікалі патрэбнасць ва ўніфікаванай форме перадачы інфармацыі, у агульнанацыянальнай літаратурнай мове, перапрацоўцы існуючых этнічных мясцовых традыцый мовы і культуры. Фальклор уяўляецца як неабходная крыніца этнічных ведаў, матэрыял для пабудовы нацыянальнай культуры, як гарант захаванасці этнічнай своеасаблівасці, крытэрыў адрознення адной нацыі ад другой. Шырока вядомыя фальклорныя песенныя ўзоры сацыяльнага характару выкарыстоўваюцца для кансалідацыі нацыі, таму што яны абуджаюць патрыятычныя пачуцці ў прадстаўнікоў адной этнічнай супольнасці, яднаючы іх.

Сапраўдная аднароднасць духоўнай культуры этнасу падчас этнічнай кансалідацыі развіваецца не ў фальклорнай сферы, а ў сферы прафесійнай літаратурнай і музычнай творчасці. Фальклорная традыцыя кожнага этнасу лакальная. Тым не менш, у перыяд станаўлення нацыі фальклор актыўна выкарыстоўваецца пры выпрацоўцы нацыянальнай культурнай аднароднасці. Гэты працэс вядзе да стварэння ўмоўна-традыцыйных абагульненых і агульнанацыянальных форм, якія супадаюць ці не супадаюць з рэальна існуючымі лакальнымі традыцыйнымі формамі. Некаторыя творы (для Беларусі, напрыклад, такія песні, як «Ой рэчанька, рэчанька», «Купалінка») становяцца сімваламі, рэпрэзентамі традыцыйнай нацыянальнай культуры, асабліва для прадстаўнікоў беларускай дыяспары ў іншых краінах, адначасова яны складаюць ядро беларускай нацыянальнай культуры.

Спіс літаратуры:

1. Лукашенко, А. Современное белорусское государство : социальная структура, политические институты, идеология / А. Лукашенко // На страже. – 1998. – 4 дек. – С. 3.
2. Алексеев, Э. Фольклор в контексте современной культуры: рассуждения о судьбах народной песни / Э. Алексеев. – М. : Совет. композитор, 1988. – 236 с.
3. Михайлова, Л. Народная художественная культура: детерминанты, тенденции, закономерности социодинамики / Л. Михайлова. – М. : Вузовская книга, 2001. – 264 с.
4. Чистов, К. Этническая общность, этническое сознание и некоторые проблемы духовной культуры / К. Чистов // Совет. этнография. – 1972. – № 3. – С. 73–85.
5. Смирнов, Ю. О народном самосознании: (по фольклорным материалам) / Ю. Смирнов // Культура и общество в эпоху становления наций. Центральная и Юго-Восточная Европа в конце XVIII – 70-х годах XIX в. : сб. ст. / АН СССР, Ин-т славяноведения и балканистики ; ред. И. Богданова. – М., 1974. – С. 55–62.
6. Узроўні агульнасці фальклору ўсходніх славян / Л. Барабанова, Г. Барташэвіч, К. Кабашнікаў [і інш.]. – Мінск : Навука і тэхніка, 1993. – 477 с.

Елена Миланич

ТРАДИЦИОННАЯ КУЛЬТУРА В СИСТЕМЕ ОБУЧЕНИЯ И ПРАКТИКИ МУЗЫКОТЕРАПИИ

Yelena Milanich

TRADITIONAL CULTURE IN THE SYSTEM OF TRAINING AND PRACTICE OF MUSICOTHERAPY

Метод фольклоротерапии рассмотрен как актуальная форма использования воспитательного и коррекционно-психологического аспектов фольклора в современном обществе.

The method of folklore therapy is analyzed as an actual form of using the educational and correctional-psychological aspects of folklore in modern society.

Наблюдая объективные процессы развития современного общества, стремительный рост объема новой информации и профессиональных технологий, мы видим, что бытование фольклора в его подлинном, аутентичном виде практически исчезает из нашей жизни. Эта ниша заполняется другими формами существования традиционной культуры, связанными с профессиональным художественным образованием и любительским творчеством. В последние десятилетия на постсоветском пространстве все большее значение приобретает направление фольклоротерапии, связанное с коррекционно-развивающими методиками и технологиями арт-терапии, и, в частности, с музыкальной терапией. Данный материал не ставит своей целью всестороннее освещение системы методик и возможностей применения фольклоротерапии, а, скорее, носит обзорный характер, отмечая основные тенденции использования традиционной культуры как комплекса здоровьесберегающих технологий.

Прежде всего, следует отметить, что уровень развития современной музыкотерапии представляет собой возможности разрешения ряда медицинских, реабилитационных, развивающих, коррекционных и воспитательных задач путем управляемого музыкального воздействия (звуковой вибрацией, вокальными упражнениями, спонтанным музицированием, прослушиванием музыкального произведения). Психотерапевтические и педагогические эксперименты в данной области ведутся в таких направлениях, как изучение воздействия звучания отдельных музыкальных инструментов на организм человека в разные периоды его жизни, индивидуального влияния отдельных произведений композиторов прошлого и современности и, в том числе, изучения воздействия традиционных национальных музыкальных культур на психическое и физическое здоровье человека. При этом исследования психологов доказали, что лечебное воздействие музыки усиливается многократно, если одновременно с музыкальным применяется воздействие другого вида искусства либо иной творческой практики. С данной точки зрения, именно музыкальный фольклор, благодаря своей синкретичной природе и полифункциональности, является тем предметом для психотерапии, который способен помочь при большинстве внутриличностных и межличностных проблем.

Направление фольклоротерапии включает в себя такие известные арт-терапевтам методы и технологии, как лечение вокалом и звуковой массаж органов, дыхательную практику и танцевально-двигательную терапию, эмоциональные сбросы и телесную терапию, психодраму, цветотерапию и костюмотерапию, что позволяет использовать его как средство целостного коррекционно-психологического воздействия. Но если феномен фольклора достаточно хорошо изучен в области искусствоведческих и культурологических дисциплин, то психология находится еще на стадии развития и апробации метода фольклоротерапии.

Тенденция применения фольклоротерапии как психолого-педагогического метода находит сегодня все больший отклик в педагогике. В настоящее время известны результаты некоторых экспериментальных проектов, связанных с использованием психологических механизмов воздействия фольклора. Например, в ряде общеобразовательных и музыкальных школ России (г. Калининград, Красноярск, Курск и др.) успешно применены фольклоротерапевтические методики в работе с детьми и подростками с нарушениями в сферах коммуникации, самооценки и творческого самораскрытия. В вузах Курска, Санкт-Петербурга, Оренбурга и др. музыкальная терапия с использованием элементов традиционной культуры введена в программу подготовки специалистов-психологов и музыкальных педагогов.

В Оренбургском государственном педагогическом университете силами преподавателей и студентов реализуется проект научно-исследовательской лаборатории «Фольклоротерапия: развитие личности средствами русского фольклора». Ее коррекционно-развивающая программа рассматривает традиционную культуру как источник социально-психологических знаний, необходимых для формирования способности толерантно воспринимать разные социальные и культурные традиции, для формирования способности к работе в коллективе и принятия другого мировоззрения, а также как способ достижения самоидентичности, личностного роста, реализации психологических целей по восстановлению и гармонизации всех структур личности человека вне зависимости от его возраста.

В Республике Беларусь сегодня, к сожалению, применение музыкотерапевтических методик, в том числе с использованием фольклора, не имеет системы ни в сфере медицины и психологии, ни в области педагогики. В настоящее время в БГУКИ сделана попытка решения данной проблемы, и в качестве специального курса для студентов музыкальных специализаций, введена учебная дисциплина «Музыкальная терапия». Одной из важных целей «Музыкальной терапии» является ознакомление студентов с существующими в мировой практике направлениями музыкотерапии, в том числе с фольклоротерапией, и возможностью применения полученных знаний в собственных профессиональных и оздоровительно-профилактических целях.

Список литературы:

1. Зыкова, М. Фольклоротерапия / М. Зыкова. – М. : МОДЭК, 2004. – 156 с.
2. Назарова, Л. Фольклорная арт-терапия / Л. Назарова. – СПб. : Речь, 2002. – 240 с.
3. Рудзик, Е. Фольклор как фактор сохранения психического, физического и духовно-нравственного здоровья школьников / Е. Рудзик // Музыкальная психология и психотерапия. – 2010. – № 2. – С. 122–130.

Ірына Цэван

**ДА ПЫТАННЯ АБ ПАДРЫХТОЎЦЫ БУДУЧЫХ КІРАЎНІКОЎ
МАСТАЦКІХ КАЛЕКТЫВАЎ ФАЛЬКЛОРНАГА КІРУНКУ**

Iryna Tsevan

**ON THE ISSUE OF TRAINING FUTURE LEADERS OF FOLKLORE
GROUPS**

Разглядаюцца пытанні падрыхтоўкі будучых кіраўнікоў мастацкіх калектываў фальклорнага кірунку: фарміраванне акадэмічных, сацыяльна-асобасных і прафесійных кампетэнцый студэнтаў.

The questions of training of the future leaders of artistic collectives of the folklore direction are considered: there are the formation of academic, social, personal and professional competence of students.